

*Стаття надійшла до редакції [Article received /
Статья поступила в редакцию] – 23.01.2018 р.*

*Перевірено на плагіат [Checked for plagiarism / Проверено на плагиат] – 23.01.2018 р.
Оригінальність тексту [The originality of the text / Оригінальність текста] – 93,91 %*

УДК 81'2

ЗАСОБИ ІСТОРИЧНОЇ СТИЛІЗАЦІЇ РОМАНУ «ДЖЕЙН ЕЙР» ШАРЛОТТИ БРОНТЕ В УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ

*Тетяна Анатоліївна Ласінська (м. Київ, Україна)
lasinskat@ukr.net*

асистент кафедри теорії та практики перекладу з англійської
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
(Міністерство освіти і науки України)
01601, м. Київ, бульвар Тараса Шевченка, 14

Стаття окреслює методи відтворення історичної стилізації в українському перекладі. Досліджується використання основних мовних засобів, з метою відтворення та збереження атмосфери старих часів. У статті описано випадки використання перекладацьких трансформацій, основою яких є використання застарілих слів, та випадки відтворення темпоральної складової оригіналу відмінними методами. Методи відтворення історичної стилізації в українському перекладі передбачають не лише використання історизмів в та архаїзмів, практику застосування рідко вживаних слів, використання посилянь та пояснень, відтворення різних мікро стилістичних літературних форм, таких як використання в оригіналі уривків поезії, притаманних часу написання твору. Серед засобів відтворення темпорально маркованого словникового складу, автор використовує прийоми збереження старих термінів на позначення професій, титулів, старих географічних назв, старих назв одягу та предметів. Використання усіх методів має на меті відтворення загальної атмосфери часу у перекладі.

Ключові слова: історична стилізація, архаїзми, обсолетизована лексика, застаріла лексика, історизми, архаїчна лексика, переклад історизмів та архаїзмів.

(Translation problems)

Means of historical stylization in Ukrainian translation of the novel «Jane Eyre» by Charlotte Bronte (in Ukrainian)
[Zasoby istorychnoi' stylizacii' romanu «Dzhejn Ejr» Sharlotty Bronte v ukrai'ns'komu perekladі]

© Lasinska T. A. [Lasins'ka T.A.] lasinskat@ukr.net

СРЕДСТВА ИСТОРИЧЕСКОЙ СТИЛИЗАЦИИ РОМАНА «ДЖЕЙН ЭЙР» ШАРЛОТТЫ БРОНТЕ В УКРАИНСКОМ ПЕРЕВОДЕ

Татьяна Анатольевна Ласинская (г. Киев, Украина)

lasinskat@ukr.net

ассистент кафедры теории и практики перевода с английского языка
Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко
(Министерство образования и науки Украины)
01601, г. Киев, бульвар Тараса Шевченко, 14

Статья затрагивает вопросы о средствах воссоздания исторической стилизации в украинском переводе. Описываются основные языковые средства, которые служат цели воссоздания и сохранения атмосферы давних времен. Отмечены основные переводческие инструменты, основанные на использовании архаической лексики, а также другие практические приемы, позволяющие передать особенности лексического состава оригинала. Методы передачи исторической стилизации в украинском переводе кроме архаизмов и историзмов предусматривают применение редко употребляемых слов, предоставление ссылок и объяснений, а также воссоздание различных микро стилистических литературных форм, таких как употребление цитат из поэзии, перевод фраз на иностранных языках, характерных для данного временного периода. Среди методов воссоздания темпоральной лексики – автор выбирает сохранение обsolesцированных названий профессий, титулов, географических названий, одежд и предметов обихода, что способствует сохранению общей атмосферы времени в переводе.

Ключевые слова: историческая стилизация, архаизмы, обsolesцированная лексика, устаревшая лексика, историзмы, архаическая лексика, перевод архаизмов и историзмов.

© Ласінська Т. А. [Ласинская Т. А.] lasinskat@ukr.net

Засоби історичної стилізації роману «Джейн Ейр» Шарлотти Бронте в українському перекладі (Українською)
[Средства исторической стилизации романа «Джейн Эйр» Шарлотты Бронте в украинском переводе

(На укр. яз.)

(Проблеми перекладу [Проблеми перевода])

MEANS OF HISTORICAL STYLIZATION IN UKRAINIAN TRANSLATION OF THE NOVEL «JANE EYRE» BY CHARLOTTE BRONTE

Tetyana A. Lasinska (Kyiv, Ukraine)

lasinskat@ukr.net

lecturer of Department of Theory and Practice of English Translation

Taras Shevchenko National University of Kyiv

(Ministry of Education and Science of Ukraine)

14 Taras Shevchenko Blvd., Kyiv, Ukraine, 01601

The means of expressing historically marked vocabulary became the focus of this article as they make for historical stylization of translated texts and reproduction of the main functions of historical and archaic words in Ukrainian translation. The article describes some special features of reproducing stylistic uniqueness distinctive for original texts due to temporal characteristics of their vocabulary. The article aims to concentrate on more detailed studies of possible ways and strategies of historic stylization taking into consideration the growing interest and demand happening in the domain of translating temporal vocabulary into Ukrainian.

Historically marked vocabulary is the basis for historical stylization in fiction text. There are different translation techniques, based on certain linguistic phenomenon and resources which also make the bases for creating general temporal background in translated texts. To our mind, they should be considered and used while expressing historical stylization in translations.

Among the means of stylization in fiction text, except chronologically marked vocabulary there are other tools of translator, effectiveness of which is based on using different qualities of historic and archaic words. First, while choosing means of translation one should consider tools which could demonstrate the effect of contrast to general lexical background in translated text, such as rarely used words, unusual for reader words and those which show historically informative connotations contained in word, typical morphological distinctiveness, emotional characteristics of vocabulary.

Finally, we come to decision that displaying stylistic features of the original texts which contain obsolete elements, authors of translations find out historic and archaic words of Ukrainian language, rarely used words, practice different references and micro stylistic literature forms, proper names, common for the time of writing the original and consider main functions of archaic vocabulary that make for portraying general stylistic of the source.

The perspective of this research lies in further study of means of stylization and more detailed exploration of different factors which influence translator's choice. This issue deals

---

(Translation problems)

Means of historical stylization in Ukrainian translation of the novel «Jane Eyre» by Charlotte Bronte (in Ukrainian)

[Zasoby istorychnoi' stylizacii' romanu «Dzhejn Ejr» Sharlotty Bronte v ukrai'ns'komu perekladi]

© Lasinska T. A. [Lasins'ka T.A.] lasinskat@ukr.net

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ СЛОВА, РЕЧЕННЯ ТА ТЕКСТУ
[PROBLEMI SEMANTIKI SLOVA, REČENNĀ TA TEKSTU]

Київський національний лінгвістичний університет, Україна

<http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/>

with comparing different options of archaic vocabulary available in the source and the target language of translation and widening these circle with the help of different linguistic springs, such as glossaries, dictionaries and literature sources.

Keywords: *historical stylization, archaisms, obsolete words, old words, historical words, archaic vocabulary, translating historical and archaic words.*

Об'єктом статті є засоби відтворення історично маркованої лексики, що сприяють історичній стилізації тексту перекладу, відтворенню основних функцій історизмів та архаїзмів оригіналу в українському перекладі.

Предметом дослідження описаного в статті є специфіка відтворення стилістичних темпоральних прикмет лексики оригіналу.

Метою статті є дослідження процесу вибору автором перекладачем прийомів задля відтворення темпоральної складової тексту на рівні лексики, завдяки використанню різних способів передачі обсолітезованої лексики, заснованих на розумінні основних властивостей та функцій архаїчного словникового складу оригіналу.

Актуальність статті зумовлена потребою більш детального вивчення можливих прийомів історичної стилізації у зв'язку зі зростаючим інтересом і потребою перекладу текстів, що містять темпоральну лексику українською мовою.

Історично маркована лексика є основою явища історичної стилізації художнього тексту. В основу створення прийомів, що акумулюють загальний часовий фон тексту, покладені певні лінгвістичні явища та властивості, які, як ми вважаємо, слід відслідковувати та використовувати при відтворенні історичної стилізації у перекладах.

Серед засобів стилізації художнього тексту в арсеналі перекладача крім хронологічно маркованої лексики використовуються інші інструменти, ефективність використання яких базується на застосуванні різноманітних властивостей архаїзмів та історизмів. При виборі засобів перекладу передусім слід зважати на засоби, які могли б відтворювати ефект контрасту (до загального лексичного фону) у перекладеному творі, а саме – на слова з низькою частотністю вживання, тобто незвичні для читача, слова, що відтворюють інформативні історичні конотації, закладені в слово, характерні морфологічні особливості, емоційну складову лексики.

При виборі засобів перекладу вищезазначені фактори є визначальними, оскільки дозволяють перекладати безеквівалентну історично марковану лексику, відтворивши одну з її визначних характеристик на рівні слова, речення чи тексту, до того ж дозволяють урізноманітнити варіанти перекладу, окрім словникового відповідника іншими варіантами.

Іноді з метою стилізації перекладачі вживають історизми, які відтворюють

© Ласінська Т. А. [Ласинская Т. А.] lasinskat@ukr.net

Засоби історичної стилізації роману «Джейн Ейр» Шарлотти Бронте в українському перекладі (Українською)
[Средства исторической стилизации романа «Джейн Эйр» Шарлотты Бронте в украинском переводе

(На укр. яз.)]

(Проблеми перекладу [Проблемы перевода])

STUDIES IN WORD, SENTENCE AND TEXT SEMANTICS

Kyiv National Linguistic University, Ukraine

<http://probl-semantic-slova.knlu.kiev.ua/>

потрібну атмосферу на рівні тексту – там, де переклад фрази чи речення не вимагає історизму, тоді як в оригінальному реченні можна не знайти історичної маркованості, а на рівні тексту спостерігається наявність історизмів в інших реченнях:

“There was no want of distinguished and noble candidates ...” [1].

“З обох боків не було нестачі в доблесних і знатних лицарях ...” [2].

На рівні тексту історизми відтворюються такими українськими історизмами та архаїзмами, як чоло, вінець, зіниці, правиця, ратища, й такими рідковживаними словами, як носак, опріч, сплигнув, румак та ін. [3].

Мова перекладу роману Ш. Бронте «Джейн Ейр», у виконанні У. Григораши стилізована архаїзмами:

... накази з **вуст** міс Інгрем [4, с. 209].

Насичена часто вживаними історизмами, які позначають назви одягу:

Її бузкова **амазонка** мало не замітала землю, вітер розмаював її серпанок, з під прозорих бганок якого вибивалися блискучі чорні-пречорні кучері [4, с. 193].

... Червона оксамитова сукня і золотистий **тюрбан** з індійської тканини мали надати їй справді царської величі [4, с. 199].

У описах зустрічаємо архаїчні назви предметів побуту:

Воно було таким зарослим і вузьким, що фіранки чи **віконниці**, мабуть, вважалися непотрібними [4, с. 397].

Засобом стилізації тексту виступають рідковживані слова:

Потім я почула, як вона ворухить багаття у **коминку** в кімнаті [4, с. 399].

Навіть намагаючись відтворити насичений архаїчною лексикою твір сучасним стилем, неможливо оминати інформацію історичного характеру, яка також, на семантичному рівні, є елементом, який надає втору історичної маркованості.

Історичні постаті задіяні у творі, є елементами без яких переклад втратив би значну частину стильових, значеннєвих, сюжетних прикмет. Такі історично значимі фігури можуть згадуватись у діалогах оригіналу чи належати до основних діючих осіб твору. Як правило, така історична інформація супроводжується авторським коментарем на сторінці, чи посиланнями, довідками у кінці твору.

Так у перекладах Ш. Бронте, здійснених У. Григораши відтворення діалогів потребувало відтворення повністю сучасною мовою:

– Хто ж не захоче зіграти роль Риччо при такій чудовій Марії? [4, с. 208]

Водночас, на сторінках роману, перекладач вдається до пояснень, що дозволяють читачам краще розуміти події, на зразок:

Давид Риччо (1533–1566) – італієць, особистий секретар королеви Шотландії Марії Стюарт, який привернув її увагу завдяки своїм музичним талантам [4, с. 208].

І подальше прочитання діалогу і не можливе і без пояснень у виносках:

Чорний Ботвел більше мені до вподоби [4, с. 208].

(Translation problems)

Means of historical stylization in Ukrainian translation of the novel «Jane Eyre» by Charlotte Bronte (in Ukrainian)

[Zasoby istorychnoi' stylizacii' romanu «Dzhejn Ejr» Sharlotty Bronte v ukrai'ns'komu perekladі]

© Lasinska T. A. [Lasins'ka T.A.] lasinskat@ukr.net

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ СЛОВА, РЕЧЕННЯ ТА ТЕКСТУ
[PROBLEMI SEMANTIKI SLOVA, REČENNĀ TA TEKSTU]

Київський національний лінгвістичний університет, Україна

<http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/>

Пояснення дає зрозуміти читачу у які часи та за яких обставин відбуваються події і дозволяє відчутти стиль епохи:

Джеймс Гепберн, герцог Ботвельський (1534–1578) – один з фаворитів Марії Стюарт, згодом – другий її чоловік [4, с. 208].

До темпоральних стильотвірних елементів твору відносяться також іншомовні висловлювання, що були притаманні мові певних кіл далекого часового періоду. Для часів Шарлотти Бронте, характерними були висловлювання французькою, італійською мовами:

– *Elles changent de toilettes* ... [4, с. 193].

– вони змінюють наряди

У перекладах У. Григораш даються пояснення у вигляді зносок, завдяки яким читач розуміє зміст та відчуває особливості мовлення персонажів, що є елементом відтворення загальної атмосфери твору, притаманної часу його написання:

... *minois chiffone*’. Пояснення – пікантне личко (фр.)

... *Con spirito*. Пояснення – з натхненням, з душею (італ.)

Стилістично забарвлювати як оригінал, так і переклад можуть певні літературні форми, як вірш, пісня, що є характерною для певної епохи. До свого роду ремінісценцій можна віднести цитати з віршів, популярних серед публіки певної епохи. Цей прийом і залишився як часова ознака оригіналу при відтворенні українською:

Зрештою і найвитриваліший стоїк – також людина, і рішуче “вриваючись” у “море мовчазне” його душі, ми часто-густо виконуємо наш найперший перед ним обов’язок [4, с. 447].

Задля повного розуміння і усвідомлення дається пояснення автора перекладу:

“Тут цитуються рядки з “Поєми про давнього мореплавця” відомого англійського поета Самуеля Тейлора Колриджа (1772–1834): І перші – вмить – /Увірвались ми/ У море мовчазне”.

Перекладач не уникає і назв професій, титулів, які більше не існують у сучасному світі, що робить переклад насиченим історичними фактами, реаліями, знаннями про часи написання твору: Панотець [4, с. 392], Економка [4, с. 393], Мандрівний голкар [4, с. 411], Корсар [4, с. 209], Кондуктор і фірман [4, с. 42].

На сторінках роману у перекладі збережено старі географічні назви, що дає читачу уявлення про світогляд та уявлення минулих часів: туманний Альбїон [4, с. 435], Вест-Індія, Спеніштауна. [4, с. 238], Нова Земля [4, с. 9].

Розмаїття засобів відтворення застарілої лексики сприяє пропорційному насиченню творів написаних у минулі часи як сучасними мовними зразками так і історично стилізованими.

© Ласінська Т. А. [Ласинская Т. А.] lasinskat@ukr.net

Засоби історичної стилізації роману «Джейн Ейр» Шарлотти Бронте в українському перекладі (Українською)
[Средства исторической стилизации романа «Джейн Эйр» Шарлотты Бронте в украинском переводе

(На укр. яз.)

(Проблеми перекладу [Проблемы перевода])

STUDIES IN WORD, SENTENCE AND TEXT SEMANTICS

Kyiv National Linguistic University, Ukraine

<http://probl-semantic-slova.knlu.kiev.ua/>

На думку фахівців перекладознавства “завданням адаптаторів старого тексту стають пошуки оптимального вираження авторського задуму з допомогою нових словотворів, якщо ті релевантні” [5, с. 159].

Висновки. Відтворюючи стилістичні особливості тексту оригіналу, одним із елементів яких є обсолетизована лексика, У. Григораш віднаходить історизми та архаїзми української мови, рідковживані слова, вдається до посилянь та відтворення різного роду мікро літературних форм, власних назв, характерних для часу написання оригіналу та зважає на основні функції архаїчної лексики, що сприяє передачі загальної стилістики першоджерела.

Перспективу подальших досліджень лексичних засобів стилізації вбачається у більш детальному дослідженні факторів, які впливають на вибір перекладачем тих чи інших лексичних видозмін обсолетизованої лексики та окресленні кількісних та якісних характеристик спектру лексики, яка може бути засобом відтворення темпорально маркованої лексики на рівні тексту.

ЛІТЕРАТУРА

1. Scott W. *Ivanhoe*, accessed <http://www.publicbookshelf.com/regency/ivanhoe/ivanhoe12>
2. Скотт В. Айвенго, переклад з англ. І. Давиденко, Київ, Країна Мрій, 2014, 400 с.
3. Скотт В. Талісман, переклад з англ. Н. Ткаченко-Ходкевич, Харків, Рух, 1930, 183 с.
4. Бронте Ш. Джейн Єйр, переклад з англійської Уляни Григораш, Київ, ТОВ “Видавнича група КМ-Букс”, 2017, 544 с.
5. Куяк Т. Р., Науменко А. М., Огуй О. Д. Теорія і практика перекладу (німецька мова), Вінниця, Нова Книга, 2006, 592 с.
6. Федоров А. В. Основы общей теории перевода (лингвистические проблемы): Для институтов и факультетов иностранных языков. Учебное пособие, 5-е изд., Санкт-Петербург, Филологический факультет Санкт-Петербургского государственного университета, Москва, ООО "Издательский Дом "ФИЛОЛОГИЯ ТРИ", 2002, 416 с.

REFERENCES

1. Scott W. *Ivanhoe*, accessed <http://www.publicbookshelf.com/regency/ivanhoe/ivanhoe12>
2. Skott V. *Ajvengo*, pereklad z angl. I. Davydenko. Kyi'v, Krai'na Mrij, 2014, 400 s. [in Ukr].
3. Skott V. *Talisman*, pereklad z angl. N. Tkachenko-Hodkevych. Harkiv, 1930, 183 s. [in Ukr].
4. Bronte Sh. *Dzhejn Jejr*, pereklad z anglijs'koj' Uljany Grygorash, Kyi'v, TOV “Vydavnycha grupa KM-Buks”, 2017, 544 s.
5. Kyjak T. R., Naumenko A. M., Oguy O. D. *Teorija i praktyka perekladu* (nimec'ka mova), Vinnycja, Nova Knyga, 2006, 592 s.
6. Fedorov A. V. *Osnovy obshhej teorii perevoda (lingvisticheskie problemy): Dlja institutov i fakul'tetov inostrannyh jazykov. Uchebnoe posobie, 5-e izd., Sankt-Peterburg, Filologicheskij fakul'tet Sankt-Peterburgskogo gosudarstvennogo universiteta, Moskva, OOO "Izdatel'skij Dom "FILOLOGIJa TRI", 2002, 416 s.*

(Translation problems)

Means of historical stylization in Ukrainian translation of the novel «Jane Eyre» by Charlotte Bronte (in Ukrainian)
[Zasoby istorychnoi' stylizacii' romanu «Dzhejn Ejr» Sharlotty Bronte v ukrai'ns'komu perekladji]

© Lasinska T. A. [Lasins'ka T.A.] lasinskat@ukr.net